

■ Walka o przywództwo w CDU

Martin Wycisk

15 listopada 2018 r. w Lubece miała miejsce pierwsza z ośmiu konferencji regionalnych CDU, podczas których kandydaci na przewodniczącego partii mają przedstawiać swój program dla chadecji. Choć wyścig o następstwo przywództwa w partii po A. Merkel pozostaje otwarty, oczekuje się, iż walka rozstrzygnie się między sekretarzem generalną Annegret Kramp-Karrenbauer (w skrócie AKK) i byłym przewodniczącym frakcji CDU/CSU w Bundestagu w latach 2000-2002 Friedrichem Merzem. Kandydatura tego drugiego znacząco zmniejszyła szanse na zwycięstwo trzeciego kandydata – ministra zdrowia Jensa Spahna. Nowy przewodniczący CDU zostanie wybrany na kongresie partii, który odbędzie się w dniach 7-8 grudnia w Hamburgu.

Kim są kandydaci...

Wszystkich kandydatów łączy fakt, iż w chadecji są zaangażowani od wielu lat (zaczynali jeszcze w *Junge Union* – młodzieżówce chadeckiej), są katolikami, studiowali prawo (F. Merz, A. Kramp-Karrenbauer) lub politologię (A. Kramp-Karrenbauer, J. Spahn) oraz że pochodzą z małych miejscowości w zachodnich Niemczech. Niemniej ich ścieżki kariery w CDU nieco się różnią.

Urodzona w 1962 r. w Völklingen (Kraj Saary) A. Kramp-Karrenbauer bardzo wcześnie związała się zawodowo z chadecją. Po studiach została referentką krajowej CDU, w 1999 r. przewodniczącą Unii Kobiet CDU (*Frauen Union*) w Kraju Saary (do 2012 r., od 2001 r. wiceprzewodniczącą na szczeblu federalnym) i osobistą asystentką przewodniczącego frakcji CDU w Landtagu Petera Müllera. Po wyborach krajowych w 2000 r. została posłanką oraz ministrem spraw wewnętrznych (2000-2007), edukacji (2007-2009), pracy (2009-2011) i sprawiedliwości (2011-2012) w rządach Kraju Saary. Od 2011 do 2018 r. była premierem Kraju Saary. Zrezygnowała ze stanowiska, aby zostać sekretarzem

Redakcja:

Radosław Grodzki
Jacek Kubera
(redaktor naczelny)
Piotr Kubiak
Krzysztof Malinowski

Korekta:

Hanna Różanek

Nr 368/2018
26.11.18

ISSN 2450-5080

Biuletyny dostępne
także dzięki:
NEWSLETTER IZ
FACEBOOK
SCRIBD
LINKEDIN
TWITTER

generalnym CDU. AKK jest znana z pragmatyzmu i dlatego bywa porównywana z A Merkel. Jest zamężna i ma trójkę dzieci; jako praktykująca katoliczka angażuje się w działalność Centralnej Rady Katolików (*Zentralrat deutscher Katholiken, ZdK*). O pewnym dystansie do własnej osoby świadczą jej występy podczas karnawałów w przebraniu sprzątaczk Landtagu.

Pochodzący z Brilon (Nadrenia Północna-Westfalia) F. Merz (ur. 1955 r.) zanim w pełni poświęcił się karierze politycznej pracował w sądzie krajowym w Saarbrücken (m.in. przez rok był sędzią), później jako adwokat oraz prawnik w związku przemysłu chemicznego. W polityce pierwsze kroki stawiał jako europoseł (1989-1994), dopiero później został wybrany do Bundestagu (1994-2009). Był znany jako ekspert ds. gospodarki i polityki fiskalnej (autor programu reform podatkowych w 2003 r.), w latach 2000-2002 pełnił funkcję przewodniczącego frakcji parlamentarnej CDU/CSU (zastąpiony przez A. Merkel) oraz wiceprzewodniczącego klubu w latach 2002-2004. Po przegranej walce z A. Merkel o wpływy w chadecji pracował przez kilka lat jako adwokat oraz zasiadał w licznych radach nadzorczych (m.in. BlackRock, Stadler Rail Group). W młodości F. Merz był ministrantem. Jest żonaty, ma trójkę dzieci oraz posiada licencję pilota. W 2005 r. F. Merz wraz z żoną założył fundację (*Friedrich und Charlotte Merz Stiftung*) wspierającą edukację i wychowanie dzieci i młodzieży m.in. poprzez stypendia i wyposażenie bibliotek.

Minister zdrowia Jens Spahn (ur. 1980 r. w Ahaus, Nadrenia Północna-Westfalia) przed studiami zdobył zawód urzędnika bankowego. Niemniej już w wieku 19 lat został radnym w swoim mieście (1999 r.) i trzy lata później po raz pierwszy posłem Bundestagu. W parlamencie zajmował się głównie kwestiami polityki zdrowotnej i społecznej, a w 2014 r. – wbrew woli A. Merkel – został wybrany do prezydium CDU. W latach 2015-2018 pełnił funkcję parlamentarnego sekretarza stanu w ministerstwie finansów, a od marca 2018 r. kieruje resortem zdrowia. Utalentowany retorycznie i językowo (zna 5 języków m.in. łacinę, angielski i rosyjski), podobnie jak F. Merz w młodości był ministrantem, a w czasie wolnym lubi jeździć motocyklem. W grudniu 2017 r. wziął ślub ze swoim długoletnim partnerem życiowym.

...i co proponują

Podczas konferencji w Lubece kandydaci byli zgodni w wielu punktach, unikali ataków osobistych, a sama dyskusja była rzeczowa. Niemniej nie jest wykluczone, że wraz z rozwojem kampanii zaostri się jej ton. Bardziej istotne dla rozstrzygnięć wyborczych w CDU mogą być pozycje kandydatów przed ogłoszeniem przez A. Merkel rezygnacji z reelekcji.

W polityce A. Kramp-Karrenbaue odbija się specyfika Kraju Saary. Mały kraj związkowy z przeważającą ludnością katolicką (59,8% w 2015 r.) leżący przy granicy z Francją zmaga się od dziesięcioleci z wysokim zadłużeniem. Spowodowane jest to upadkiem branży górnictwa węglowego (ostatnia kopalnia została zamknięta w 2012 r.) i kryzysem hutnictwa. W związku z tym CDU w kraju Saary uchodzi za bardziej lewicowe w kwestiach gospodarczych od chadeków w innych krajach związkowych, będąc równocześnie konserwatywne w sprawach światopoglądowych. W wypadku A. Kramp-

-Karrenbauer przekłada się to na jej poparcie dla płacy minimalnej, rozwiązań umożliwiających lepsze połączenie pracy i rodziny, zwiększenia podatków dla zamożnych oraz aprobatę dla postulatu SPD w sprawie zwiększenia udziału kobiet w gremiach decyzyjnych wielkich przedsiębiorstw. Z drugiej strony AKK sprzeciwiała się legalizacji małżeństw jedнопłciowych. Pomimo faktu, iż nie występowała przeciwko otwarciu granic w czasie kryzysu migracyjnego w 2015 r., to wprowadziła w Kraju Saary obowiązkowe testy rentgenowskie dla ustalenia prawdziwego wieku uchodźców w przypadkach wątpliwych. Jako przekonana Europejka zintensyfikowała współpracę transgraniczną z Francją w celu osiągnięcia dwujęzyczności Kraju Saary do 2043 r. Już dziś firmy z Kraju Saary prowadzą wymianę handlową głównie z Francją, a dzięki realizacji tej strategii ma ulec wzmocnieniu kompetencja francuska jako wyróżnik Kraju Saary. Do sukcesów w roli premiera Kraju Saary należy zaliczyć też wywalczenie zwiększenia dopłat o 500 mln euro rocznie od 2020 r. w ramach systemu transferu środków finansowych między krajami związkowymi. Jako sekretarz generalna CDU zainicjowała odnowę programową chadecji seria 40 debat z działaczami partyjnymi w okresie 16 tygodni.

F. Merz jest znanym konserwatywnym liberatem. Był odpowiedzialny za kilka koncepcji reformy podatkowej, proponując w 2003 r. uproszczony model podatku dochodowego, znaczące obniżenie podatków, zniesienie wszelkich ulg podatkowych i wyższe kwoty wolne od opodatkowania dla rodzin. Po uproszczeniu systemu podatkowego deklaracja podatkowa miała się mieścić „na podkładce do kufla piwa”. Choć kongres CDU zaakceptował propozycje F. Merza, to kompromis z CSU z 2004 r. wymusił znaczące zmiękczenie pierwotnej koncepcji. Za propozycje zniesienia ochrony pracowników przed nieuzasadnionym zwolnieniem (*Kündigungsschutz*) był krytykowany w 2004 r. przez skrzydło socjalne CDU/CSU, a w 2010 r. podpisał apel ostrzegający przed zbyt szybką rezygnacją z energii jądrowej i węglowej. Od wielu lat krytykuje z pozycji liberalnej politykę gospodarczą A. Merkel. Sporo kontrowersji wywołał artykuł F. Merza z 2000 r. w którym opowiedział się za „wolnościową niemiecką kulturą przewodnią” (*freiheitliche deutsche Leitkultur*). Według F. Merza składa się ona z tradycji konstytucyjnej (poszanowanie godności człowieka, prawa człowieka) oraz pokojowej, wolnej, demokratycznej i bazującej na społecznej gospodarce rynkowej Europy, z ugruntowaną pozycją kobiety. Jego zdaniem bazująca na takich podstawach polityka imigracyjna i integracja może zyskać poparcie ludności. W tym kontekście żądał ograniczenia rocznej imigracji do 200 000 osób. Zarówno użycie przez Merza pojęcia „kultury przewodniej”, jak i postulat ograniczenia migracji wywołały kontrowersyjne reakcje.

J. Spahn również dał się poznać jako konserwatywny liberat i jako ekspert do spraw polityki zdrowotnej i społecznej. Wypowiedział się m.in. za wprowadzeniem elementów rynkowych do systemu ochrony zdrowia, przeciwko podwyżce emerytalnej w 2008 r. i warunkowemu obniżeniu wieku emerytalnego do 63 lat. Opowiada się za wpisaniem do konstytucji zasady sprawiedliwości generacyjnej jako celu państwowego. Jako konserwatysta akceptuje aktualne regulacje w sprawie aborcji i sprzeciwia się legalizacji pomocy lekarskiej przy eutanazji, niemniej zagłosował za małżeństwami jedнопłciowymi i wbrew pozycji kościołów popiera regulacje dotyczące domniemanej zgody na pobieranie organów do transplantacji. J. Spahn jako krytyk polityki migracyjnej ostrzegwał m.in. przed importem antysemityzmu i homofobii. Postuluje wzmocnienie

ochrony granic zewnętrznych UE nawet kosztem ograniczenia suwerenności państwowej, jako niezbędnego warunku dla akceptacji podziału uchodźców wewnątrz UE. W innych obszarach polityki europejskiej J. Spahn wypowiada się za zakończeniem negocjacji akcesyjnych z Turcją, europejskimi projektami zbrojnymi i redukcją nadwyżki obrotów bieżących (m.in. poprzez obniżenie podatków) oraz przeciwko uspołecznieniu długów. Ministrowi J. Spahnowi przypisuje się dobre kontakty osobiste z aktualną administracją amerykańską i z politykami partii Zielonych (członek „Pizza Connection”).

Kandydaci spoza czołówki

W pierwszej debacie brali udział jedynie oficjalni kandydaci, czyli tacy, którzy uzyskali nominacje organizacji *CDU* co najmniej na szczeblu okręgu. Do rozpoczęcia kongresu mogą być zgłaszani kolejni kandydaci na przewodniczącego partii, a nawet na kongresie delegaci mogą zaproponować swoich kandydatów (również siebie samych). Niewykluczone jest więc pojawienie się kolejnych oficjalnych kandydatów, zwłaszcza w wypadku sytuacji patowej w czasie grudniowego kongresu.

O status oficjalnego kandydata ubiegają się jeszcze przedsiębiorca Andreas Ritzenhoff, student prawa Jan-Philipp Knoop oraz były niedoszły kandydat *CDU* na prezydenta Essen Friedhelm Kölsch. Wspomnianym kandydatom nie przypisuje się żadnych szans na wygraną. Niemniej walczą desperacko o uwagę mediów. Obecny w Lubece A. Ritzenhoff w ramach pytań od uczestników bez powodzenia próbował przedstawić swoją kandydaturę, a J.-P. Knopp starał się wymusić przed sądem udział w debacie – również bez sukcesu. Z ubiegania się o stanowisko przewodniczącego *CDU* wycofał się natomiast profesor prawa państwowego Matthias Herdegen, gdyż uznał, iż osiągnięcie celu, jaki sobie stawiał, tj. odnowy programowej i osobowej chadecji, już jest mocno zaawansowane i nie potrzebuje jego udziału.

Decyzja na kongresie *CDU* 7/8 grudnia

Ostateczną decyzję kto będzie przewodniczył *CDU* podejmie kongres partii 7/8 grudnia br. w Hamburgu. Niemniej to nie będzie jedyna kluczowa decyzja kongresu, gdyż wyłoniony zostanie również nowy sekretarz generalny oraz nowy skład prezydium i zarządu *CDU*. Wyniki tych głosowań mogą wskazać zasięg autorytetu nowego przewodniczącego. Kluczowe będzie w tym kontekście obsadzenie stanowiska sekretarza generalnego. Nie tylko odpowiada on za bieżące zarządzanie partią, ale będzie również odpowiedzialny za realizację programu modernizacji struktur partyjnych. Nowy przewodniczący *CDU* będzie z pewnością dążył do obsadzenia tego stanowiska osobą zaufaną.

Prawo wzięcia udziału w kongresie przypadnie 1001 delegatom, wyłonionym przez kongresy okręgowe i krajowe *CDU*. Liczba delegatów, których organizacje krajowe wysyłają na kongres, zależy w 80% od liczby członków i w 20% od ostatecznego wyniku w wyborach do Bundestagu. Największa delegacja – blisko 1/3 delegatów – będzie pochodziła z Nadrenii Północnej-Westfalii (mniej więcej będzie tak liczna, jak delegacja wszystkich wschodnich krajów razem wziętych).

Trudny do przewidzenia wynik

Otwarta konkurencja o fotel przewodniczącego *CDU* jest sytuacją dosyć wyjątkową, która ostatni raz miała miejsce w 1971 r., gdy Rainer Barzel wygrał wyraźnie z późniejszym kanclerzem Helmutem Kohlem. Spokojny początek kampanii może więc świadczyć o dążeniu kandydatów do tego, aby jak najmniej zrazić do siebie delegatów.

Unikatowość sytuacji polega również na tym, iż tylko od nielicznych organizacji krajowych i stowarzyszonych oczekuje się wyraźnego wsparcia jednego z kandydatów. Dotychczas tylko *CDU* Kraju Saary i *Frauenunion* opowiedziały się za kandydaturą A. Kramp-Karrenbauer, a Związek Średnich Przedsiębiorców (*Mittelstands- und Wirtschaftsvereinigung der CDU*) i Unia Uczniów (*Schülerunion*) za F. Merzem. Inne organizacje wydają się podzielone wewnętrznie, chociażby *CDU* Nadrenii Północnej-Westfalii, z której pochodzą F. Merz i J. Spahn. Dotyczy to również *Junge Union*, z którą minister zdrowia ma dobre kontakty. Spekuluje się, iż doty partyjne faworyzują F. Merza, gdy *AKK* jest bardziej popularna wśród działaczy średniego i wyższego szczebla. W związku z tym *CDU* Saksonii-Anhalt zdecydowała się umożliwić własnym członkom wypowiedzenie się w wewnętrznym referendum, co ma stanowić wskazówkę dla krajowych delegatów.

Dla części delegatów ważną rolę będzie odgrywało pytanie o to, który kandydat zapewni im utrzymanie lub pozyskanie mandatów. Posłowie do Bundestagu mogą preferować *AKK*, gdyż to dałoby nadzieję na stabilność koalicji na szczeblu federalnym. W wypadku przedterminowych wyborów aktualne sondaże prognozują znaczne straty chadecji w porównaniu z ostatnimi wyborami do Bundestagu. Natomiast delegaci z Niemiec wschodnich mogą preferować F. Merza lub J. Spahna. Związane jest to z faktem, że jesienią 2019 r. odbędą się wybory krajowe w Brandenburgii, Saksonii i Turyngii, gdzie *CDU* jest pod silną presją *AfD*. A bardziej konserwatywny przewodniczący mógłby ułatwić im konkurowanie z Alternatywą dla Niemiec.

Wnioski

- A. Kramp-Karrenbauer wchodzi w wyścig o przywództwo w *CDU* z ważnymi atutami. Jest popularna w partii, posiada szerokie doświadczenie rządowe, a w przeszłości wygrywała dla *CDU* wybory. Niemniej dla części delegatów może się za bardzo kojarzyć z kontynuacją kursu A. Merkel, w chwili gdy partia potrzebuje głębszych zmian. Zwycięstwo *AKK* powinno zadziałać stabilizująco na koalicję z socjaldemokratami, z którymi rządziła efektywnie i bez większych konfliktów w Kraju Saary.
- F. Merz swoim powrotem na scenę polityczną wzbudził nadzieje bardziej konserwatywnych członków *CDU*. Niewykluczone, iż potrafiłby odzyskać część wyborców, którzy przeszli do *AfD*, uwiarygodnić korektę polityki chadecji oraz okazać się szansą na podjęcie ponownej próby zawiązania koalicji z *FDP* i Zielonymi. Niemniej brakuje mu doświadczenia rządowego, dziewięć lat spędził poza polityką, a jego powiązania ze światem biznesu krytykowane są w mediach. Największą niewiadomą po zwycięstwie F. Merza pozostaje stabilizacja koalicji. Z bardziej konserwatywną

CDU, SPD może nie chcieć współpracować, a niewiadomą pozostaje, jak ułoży się jego współpraca z A. Merkel.

- Najmniejsze szanse przypisuje się w mediach J. Spahnowi. Jako najmłodszy z kandydatów walczy o uwagę mediów, czego wyrazem może być propozycja debaty wewnętrzzpartyjnej o światowym pakcie migracyjnym. Porażka w wyborach – w przeciwieństwie do AKK i F. Merza – nie musi oznaczać dla niego końca kariery w *CDU*. Zwycięstwo J. Spahna spowoduje przetasowania w rządzie federalnym, gdyż w partii J. Spahn stałby się przełożonym kanclerz A. Merkel, podczas gdy w gabinecie byłby jej podporządkowany. W takim wypadku prawdopodobna wydaje się rezygnacja J. Spahna ze stanowiska ministra zdrowia.

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autora.

Martin Wycisk - analityk w Instytucie Zachodnim, absolwent Studium Europy Wschodniej UW i politologii na Uniwersytecie Śląskim, między grudniem 2016 a listopadem 2017 wiceprzewodniczący stowarzyszenia Forum Młodych Dyplomatów.